

DUAL EDUCATION – A SUSTAINABLE PRODUCT OF THE SOCIAL PARTNERSHIP ÎNVĂȚĂMÂNTUL DUAL – PRODUS SUSTENABIL AL PARTENERIATULUI SOCIAL

Aliona GUȘUVATI

ORCID: 0000-0003-3072-0941

Lector universitar,

Academia de Studii Economice a Moldovei

www.ase.md

gusuvati.aliona.vladimir@ase.md

Abstract: *Secolul XXI, fără dubii a adus multe schimbări atât în domeniul economic, cât și cel social. Inevitabil și-a lăsat amprenta și pe domeniul educației, la toate nivele (de la cel preșcolar spre cel superior). Rolul fundamental al educației constă în pregătirea și dezvoltarea calitativă a competențelor necesare viitorilor specialiști. Sistemele tradiționale, la moment, nu mai aduc rezultatele așteptate de mediul real de business, de aceea apare necesitatea în identificarea de noi sisteme, mai eficiente și practice. În acest sens, este rațional să apelăm la practicile internaționale, care au implementat cu succes noile sisteme. Un exemplu bun este forma duală de studii, originea căreia se regăsește și se practică pe larg în Germania (un pic de statistică: peste 50 % dintre germani au finalizat un program de cooperare dual [6]). Scopul de bază al articolului este de a demonstra relevanța formei duale pentru învățământul superior. Printre metodele de cercetare au fost folosite metode calitative (observația, compararea rezultatelor cercetărilor autorilor autohtoni, cât și internaționali,) și cantitative. În final se aduc argumentele pro implementării formei duale, pe baza experienței dezvoltării sale în Germania, Elveția și Australia, și alte țări ca produs sustenabil al parteneriatului social, în care rolul principal revine angajatorilor, precum și modalități de utilizare a elementelor sale în sistemul de învățământ superior în Republica Moldova.*

Abstract: *The 21st century has undoubtedly brought many changes in both the economic and social sectors. Inevitably, it left his mark on education, at all levels (from preschool to high school). The fundamental role of education is the preparation and qualitative development of the skills needed by future specialists. Traditional systems no longer deliver the results expected by the real business environment at the moment, so there is a need to find new systems that are more efficient and practical. In this regard, it is reasonable to refer to word experience, which have been successfully implemented the new systems. A good example is the dual form of education, the origins of which are found and widely practiced in Germany (some statistics: more than 50% of Germans have completed the double cooperation program). The main purpose of the article is to demonstrate the relevance of the dual form for higher education. Among the research methods were used qualitative methods (observation, comparison of research results of domestic and international authors) and quantitative ones. Finally, the arguments in favor of implementing the dual form are based on the experience of its development in Germany, Switzerland, Australia and other countries, as a sustainable product of the social partnership, in which the main role belongs to employers, as well as ways to use its elements in the higher education system in the Republic of Moldova.*

Keywords: *higher education, dual form, international practices.*

JEL: I25, M53,

I. Premisele istorice pentru crearea și dezvoltarea formei duale de învățământ profesional

Actualmente evoluțiile rapide ale mediului impun managerii sistemului de învățământ să identifice răspunsuri prompte la provocările parvenite. Una din soluții ar fi analiza experienței altor țări, introducerea noilor modele de organizare a procesului educațional, precum și promovarea cooperării și parteneriatul între stat, educație și mediul de afaceri. Cercetarea experienței sistemelor de învățământ ale statelor avansate permite o abordare mai critică a problemelor educației și formării la noi în țară, astfel oferind o înțelegere mai clară a necesității schimbărilor în domeniul învățământului și favorizând implementarea unor modele inovative. Unul din aceste modele se referă la **forma duală de instruire**, originile apariției cad pe începuturile sec. XVII, și anume componenta practică, industrial-meșteșugărească, pe când geneza componentei teoretice cade pe mijlocul aceluiași secol. Țările Europei reprezentând punctul de pornire a modelului dual de instruire, cu

precădere ne referim la Germania. Cu toate că, rezultatele cercetărilor a lui Carl Strathmann (cercetător german angajat în studiul formării și dezvoltării formei duale de învățământ profesional) arată că acest sistem nu are o dată exactă de apariție, deoarece își are rădăcinile în organizarea muncii în ateliere, care are tradiții de secole în Germania [1, Ignatova I.B., 2015, pag. 22-25].

Diviziunea muncii și apariția întreprinderilor industriale reprezintă punctul de schimbare fundamentală în domeniul formării profesionale. Schimbarea chintesenței muncii sub influența industrializării a marcat o nouă etapă în dezvoltarea formării profesionale în Germania. Industriile avansate acelor timpuri, sub influența noilor tehnologii și forme de organizare a muncii, au inițiat reforme majore în sistemul de formare profesională. Partea teoretică a învățământului specializat a devenit responsabilitatea școlilor profesionale. Însă reglementările legale cu privire la desfășurarea învățământului general obligatoriu într-o școală profesională a fost introdus abia în 1938. Acest an se consideră ”anul de naștere” al formei duale de instruire (sistemului de ucenicie). Conceptul „forma duală de formare profesională” aparține profesorului din domeniul formării profesionale X. Abel (1908-1965).

Georg Kerschensteiner (profesor-teoretician și reformator a studiilor profesionale) a argumentat necesitatea introducerii disciplinei ”Educația civilă” în programul de studii ca fiind una de bază [7]. El a format un concept teoretic de educație profesională cu fundamentarea în el a sarcinilor educaționale și teoretice ale unei școli profesionale. Astfel, a legalizat activitățile școlii profesionale și, în consecință, existența unei forme duale de învățământ profesional. În majoritatea districtelor germane, procesul de selectare pentru studii ulterioare se realiza și se realizează după ce elevii au absolvit o școală primară de patru ani, care poartă denumirea etapa de orientare – Orientierungsstufe, în trei tipuri de școli care oferă educație generală: gimnaziul (Gymnasium) – 9 ani, școala reală (Realschule) – 6 ani, școala de bază (de masă) (Hauptschule) – 5 ani. Din cei ce au absolvit școala primară, o cotă nesemnificativă de elevi, selectați pentru continuarea studiilor în gimnaziu, obțineau studii medii generale complete (Abitur) cu ulterioara aplicare la studii universitare, pentru majoritatea sistemul de ucenicie a fost singura opțiune.

În condițiile în care numărul de abiturienți era limitat, numărul aplicațiilor la studii gimnaziale și universitare creștea de la an la an. Anul 1980 se caracterizează printr-un număr de 972000 studenți și 2716000 în sistemul de ucenicie, iar anul 1990 cu 1559000 studenți și 1500000 ucenici. Premisa de bază al creșterii solicitărilor reprezintă nevoia socială într-o educație mai bună. Astfel creșterea admiterii în gimnaziu și școala reală este inevitabilă (în unele orașe până la 60 %), lăsând „școala de masă” pentru păturile sociale mai joase și imigranților.

Schimbările politice de la începutul anilor 90 a secolului XX își lasă amprenta și asupra funcționării și organizării sistemului educațional pe întreg teritoriul german. Abordările vestului și estului țării asupra educației profesionale s-au adaptat cerințelor și nevoilor timpului respectiv. După unificarea ambelor părți ale Germaniei, firmele au devenit private, iar școlile profesionale au devenit publice. Forma duală de studii a fost reintrodusă, dar după schema standardizată a „ținuturilor vechi” [2, Fedotova G., 2002, pag. 27-29].

Termenul „dual”, „dualitate” (din lat. dualis) înseamnă „unitate duală”. Este utilizat în diverse domenii ale cunoașterii, și se referă la o simbioză dintre pregătirea practică (realizată de către mediul de afaceri) și cea teoretică (desfășurată de către instituții specializate de stat). Conținutul cursurilor este stabilit de comun acord cu statul și mediul de business. Se identifică cerințele de bază atât din partea statului, cât și al mediului de business. Astfel companiile preiau limite practice, iar statul cele teoretice. Procesul dat se realizează cu asigurarea obținerii de către ucenic al calificării minime necesare pentru recunoașterea profesiei de formare. Fiecare parte implicată în procesul de instruire conform modelului dual beneficiază de avantaj. Firmele vor primi cadre ce corespund necesităților

și cerințelor operaționale; ucenicii devin parte al personalului și vor obține remuneri conform calificării și experienței dobândite, dar cel mai important este perspectiva profesională care se deschide pentru tineri datorită educației primite; statul va înregistra un indicator al șomajului mai mic, va asigura o dezvoltare economică pe termen lung, și nu în ultimul rând – creșterea educației în rândul tinerelor generații.

Toate aceste beneficii creează premise pentru lansarea unei afaceri în domeniul în care au fost instruiți, cu perspective de creștere în viitor. ”Proverbul german spune: ”Meseria este o mină de aur”. Acest aspect socio-politic s-a bucurat de o atenție crescută în ultimii ani, deoarece s-a constatat ce consecințe de anvergură poate avea lipsa de perspectivă a unei generații tinere pentru o întregă societate” [3].

II. Asigurarea unei educații incluzive și echitabile de calitate și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții pentru toți

Strategia pentru Dezvoltare Durabilă 2030 (adoptată de toate statele membre ale Națiunilor Unite în 2015) reprezintă un document ce include planul comun pentru a asigura pacea și prosperitate pentru omenirii și planetei, acum și în viitor. Conținutul acestuia se focalizează pe atingerea sarcinilor celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), care reprezintă un apel spre acțiune din partea tuturor țărilor – dezvoltate și în curs de dezvoltare – într-un parteneriat global. Este recunoscută necesitatea eliminării sărăciei și a altor privațiuni, fiind premisa îmbunătățirii sănătății și educației, reducerii inegalității și stimulării creșterii economice.

Cele 17 obiective identificate sunt [4]:

- I. Fără sărăcie;
- II. Fără foame;
- III. Sănătate și stare de bine;
- IV. Educație de calitate;
- V. Egalitate de gen;
- VI. Apă curată și igienă;
- VII. Energia accesibilă și curată;
- VIII. Muncă decentă și creștere economică;
- IX. Industrie, inovație și infrastructură;
- X. Inegalități reduse;
- XI. Orașe și comunități durabile;
- XII. Consum și producție responsabile;
- XIII. Acțiunea asupra climei;
- XIV. Viața sub apă;
- XV. Viața pe pământ;
- XVI. Pace, justiție și instituții publice;
- XVII. Parteneriate pentru obiective.

În acest articol vom încerca să elucidăm principalele sarcini ale obiectivului 4: **Educație de calitate**. Pentru atingerea acestui obiectiv au fost stabilite un șir de sarcini, care erau planificați a fi realizați până în anul 2030 [5]:

1. Garantarea accesului gratuit tuturor copiilor la învățământ primar și secundar, echitabil și de calitate, care să conducă la rezultate relevante și eficiente ale învățării (măsurarea se va produce prin proporția copiilor și tinerilor: (a) în clasele 2/3; (b) la sfârșitul claselor primare; și (c) la sfârșitul gimnaziului secundar inferior atingerea a cel puțin un nivel minim de competență în (i) citire și (ii) matematică, agregarea pe sex);

2. Asigurarea tuturor copiilor cu acces la dezvoltare, îngrijire și educație timpurie de calitate, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar (măsurarea se va face prin proporția copiilor sub 5 ani care progresează în ceea ce privește sănătatea, învățarea și bunăstarea psihosocială, agregarea pe sex; și rata de participare la învățarea organizată – cu un an înainte de vârsta oficială de aplicare în școala primară, agregarea pe sexe);

3. Asigurarea accesului egal pentru toate femeile și bărbații la un învățământ tehnic, profesional și superior la prețuri accesibile și de calitate, inclusiv universitar (măsurarea se va realiza prin rata de participare a tinerilor și adulților la educația și formarea formală și non-formală în ultimele 12 luni, agregarea pe sexe);

4. Creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante, inclusiv competențe tehnice și profesionale, pentru angajare, muncă decentă și antreprenariat (se va măsura prin proporția tinerilor și adulților cu abilități în tehnologia informației și comunicațiilor – TIC în funcție de tipul de aptitudini);

5. Eliminarea inegalităților de gen în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de educație și formare pentru persoanele vulnerabile, inclusiv persoanele cu dizabilități, popoarele indigene și copiii aflați în situații vulnerabile (calculul se va face prin indici de paritate: femei/bărbați, rural/urban, chintilă de bogăție inferioară/superioară și altele, cum ar fi statutul de dizabilitate, popoarele indigene și populațiile afectate de conflict, pe măsură ce datele devin disponibile, pentru toți indicatorii educației din această listă care pot fi dezagregați);

6. Garantarea că toți tinerii și o proporție semnificativă de adulți, atât bărbați, cât și femei, au dobândit alfabetizare și calcul (se va măsura prin procentul populației din această grupă de vârstă care a atins cel puțin un nivel fix de competență în (a) alfabetizare funcțională și (b) competențe de calcul, agregarea pe sexe);

7. Asigurarea că toți participanții au dobândit cunoștințele și abilitățile necesare pentru a promova dezvoltarea durabilă, inclusiv prin educație pentru dezvoltare durabilă și stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, cetățenia globală și recunoașterea diversității culturale și contribuția culturii la dezvoltarea durabilă (măsura în care (i) educația pentru cetățenia globală și (ii) educația pentru dezvoltare durabilă, inclusiv egalitatea de gen și drepturile omului, sunt incluse la toate nivelurile în: (a) politicile naționale de educație, (b) curricule, (c) formarea profesorilor și (d) evaluarea elevilor);

a. Construirea și modernizarea facilităților educaționale care să țină cont de copii, dizabilități și gen și să ofere medii de învățare sigure, non-violente, incluzive și eficiente pentru toți (se va determina prin proporția școlilor cu acces la: (i) energie electrică; (ii) internetul în scopuri educaționale; (iii) calculatoare în scopuri educaționale; (iv) infrastructură și materiale adaptate pentru studenții cu dizabilități; (v) apă potabilă; (vi) instalații sanitare de bază pentru bărbați și femei; și (vii) instalații esențiale pentru spălarea mâinilor – așa cum sunt definite în indicatorii WASH);

b. Mărirea substanțială la nivel mondial a numărului de burse disponibile țărilor în curs de dezvoltare, în special țărilor cel mai puțin dezvoltate, statelor insulare mici în curs de dezvoltare și țărilor africane, pentru admiterea în învățământul terțiar, inclusiv în formarea profesională și tehnologia informației și comunicațiilor, programe tehnice, de inginerie și științifice, în țările dezvoltate și în alte țări în curs de dezvoltare (se va identifica prin volumul fluxurilor de ajutor oficial în scopul dezvoltării burselor pe sector și tip de studiu);

c. Creșterea substanțială a numărului de profesori calificați, inclusiv prin cooperarea internațională pentru formarea profesorilor în țările în curs de dezvoltare, în special în țările cel mai puțin dezvoltate și în statele insulare mici în curs de dezvoltare (măsurarea prin ponderea cadrelor didactice din: (i) instituții preșcolare; (ii) primare; (iii) liceu; și (iv) elevi de liceu care au absolvit cel

puțin formarea minimă organizată a profesorilor (de exemplu, formarea profesorilor) înainte de angajare sau la locul de muncă, necesară pentru educația la nivelul corespunzător în țara în cauză).

Cu toate că pandemia a avut un impact semnificativ asupra educației și bunăstării copiilor din toată lumea, progresul în educație a fost unul lent și nu se știe dacă se va asigura atingerea obiectivului 4 până în 2030. La un an de la declanșarea crizei, două treimi dintre elevi au fost încă în imposibilitatea de a studia pe deplin din cauza închiderii totale sau parțiale a școlilor. 100 de milioane este numărul cu care a crescut partea copiilor fără abilități de bază de citire, tabloul similar se regăsește și pe domeniul matematicii. Astfel, progresele înregistrate în domeniul educației în ultimii 20 de ani vor fi complet anulate. Cel mai grav afectați de criză sunt copiii din familiile cu venituri mici sau fără venituri și familii social-vulnerabile, exacerbând inegalitățile de lungă durată. Mulți dintre ei riscă să nu se mai întoarcă niciodată la școală, iar unii sunt forțați să se căsătorească (cu precădere în rândul fetelor) sau să muncească. Se cer eforturi adiționale pentru a acoperi ”gaura” în domeniul educației, cauzată de COVID-19 [10]. Educația și formarea continuă sunt esențiale pentru îmbunătățirea standardelor de viață și pentru construirea unei forțe de muncă care este rezistentă la șocurile economice și capabilă să se adapteze la schimbările tehnologice.

III. Racordarea obiectivului 4 din Agenda 2030 la realitățile Republicii Moldova

Capitalul uman, este acea resursă care valorificată corect, aduce cele mai reușite rezultate, de aceea unul din obiectivele de dezvoltare durabilă identificate în agenda Summitului din septembrie 2015, include obiectivul 4: educație de calitate – asigurarea unei educații incluzive și de calitate și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții [5]. Republica Moldova nu este o excepție în acest sens și ar trebui să direcționeze politicile sale spre o dezvoltare durabilă al capitalului uman. Factorul-cheie în formarea capitalului uman este sistemul de educație – miza principală a Republicii Moldova în soluționarea provocărilor sociale, economice, demografice, cu care se confruntă astăzi țara noastră.

Pentru a înțelege relevanța educației pentru toate părțile interesate vom prezenta rezultatele Programului Internațional de Evaluare a Elevilor – PISA 2018¹. În cadrul Programului Internațional de Evaluare a Elevilor – PISA 2018 au participat peste 612 000 de elevi din 79 de țări sau regiuni economice. În Republica Moldova, circa 5 300 de elevi din 236 de instituții de învățământ au fost testați la citire/lectură, matematică și științe. În cadrul PISA 2018, Republica Moldova a înregistrat un punctaj mediu de 424 de puncte la citire/lectură (majorare cu 8 puncte față de PISA 2015), 421 de puncte la matematică (majorare cu un punct față de PISA 2015) și 428 de puncte la științe (la acest domeniu se atestă stabilitate), comparativ cu media OECD – 487 de puncte la citire/lectură și 489 de puncte la matematică și la științe [8]. Cu toate succesele înregistrate, calitatea educației nu corespunde cerințelor pieței muncii și mediului real de afaceri. Prin urmare, numărul de tineri fără studii de specialitate cresc, iar aptitudinile noilor absolvenți nu corespund așteptărilor angajatorilor, ceea ce rezultă într-o productivitate a muncii scăzute în țară și o creștere economică slabă.

În contextul celor expuse Republica Moldova a elaborat Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 ”Educația – 2030”. Acesta este un document în domeniul educației, ce descrie mecanismul de realizare a acesteia în perioada anilor 2021-2030 și clarifică impactul așteptat asupra statului și a societății [9]. Statul susține orientarea politicilor din domeniul învățământului spre politicile educaționale europene. Grijă pe care o manifestă statul este demonstrat prin documentele

¹ PISA (Programme for International Student Assessment) reprezintă un program de evaluare internațional, lansat în anul 1997 de către Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, care evaluează o dată la trei ani competențele elevilor cu vârsta de 15 ani, la trei domenii de bază: citire/lectură, matematică și științe.

de dezvoltare strategică a sistemului educațional. Scopul fiind focalizarea asupra unei educații de calitate și dezvoltării competențelor și abilităților generațiilor următoare pe tot parcursul vieții.

Pentru a realiza cu succes sarcinile stabilite în Obiectivul 4, atât la nivel internațional, cât și la nivelul național, instituțiile statului din domeniul educației ar trebui să analizeze toate oportunitățile ce vor favoriza în acest sens. Analiza experienței statelor ce au atins rezultate remarcabile în domeniul învățământului ar fi una din aceste oportunități. Sistemul de formare dual – este o formă de învățământ profesional stabilită istoric. În prezent sistemul dual de instruire este utilizat cu succes în Germania, Austria, Danemarca, Olanda, Elveția. În continuare vom încerca să descriem sistemul dat pe exemplul Germaniei.

Modelul învățământului dual accentuează atât necesitățile elevilor, cât și a angajatorilor. Denumire des întâlnită pentru forma duală este ”școala fără șomeri” și reprezintă o alternativă a învățământului profesional tehnic în forma sa tradițională. În Republica Moldova există o serie de inițiative care au ca scop reforma școlilor profesionale existente sau crearea de noi instituții de formare. Acestea se orientează puternic după modelul de formare profesională dual de origine germană. În acest mod sunt formați în Chișinău, Orhei, Ungheni și alte localități absolvenți ai diverselor profesii tehnice. Elemente ale învățământului dual au fost pilotate în Republica Moldova începând cu anul 2014, cu suportul GIZ (Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei). Ca orice noutate modelul dat a devenit unul de atracție pentru elevi, dar și pentru întreprinderi. Învățământul dual în Republica Moldova este reglementat prin regulamentul cu privire la organizarea programelor de formare profesională tehnică prin învățământ dual, aprobat prin **Hotărârea Guvernului nr.70 din 22 ianuarie 2018**. Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova (CCI RM) deține rolul organului competent în procesul de organizare a învățământului profesional tehnic dual, fiind punctul de contact atât pentru agenții economici, cât și pentru elevii-ucenici și instituțiile de învățământ.

”Acesta își propune să ofere șanse egale tuturor tinerilor de a îmbrățișa o profesie care să le aducă beneficii și satisfacție pe termen lung, indiferent de proveniența socială, iar angajatorilor le oferă acces la forță de muncă bine calificată, conform cerințelor. Responsabilitățile de instruire și formare sunt partajate între cei doi parteneri duali – companie (locul de muncă și instruire practică) și școala profesională. Doar aprox. 30% din durata normativă a programului de instruire se desfășoară în instituția de învățământ, iar celelalte, aprox. 70%, în cadrul agentului economic, astfel accentul fiind pus pe instruirea practică, în condiții similare celor reale de muncă” [6].

Modelul învățământului dual are o relevanță elocventă în procesul promovării suplínirii pieții muncii în rândul generațiilor tinere, fiind avantajul de bază pentru un nivel scăzut al șomajului.

Avantajele învățământul dual pentru tineri [6]:

- Obținerea certificatului de calificare care este recunoscut la nivel național;
- Axa prioritară este practica în instruire;
- Ucenicul primește remunerare adițional bursei de studiu, astfel obținând independență financiară;
- Piața muncii este mai deschisă pentru cei ce au experiență în domeniu, respectiv angajare mai accesibilă cu perspective de creștere în carieră.

Avantajele învățământul dual pentru companii, parteneri în programe de instruire duală [6]:

- Abiturienții satisfac necesitățile exacte ale companiei;
- Locul de muncă este ocupat de un specialist cu un nivel de performanță ridicat;
- Asigură dezvoltarea competențelor care sunt cerute pe piață, dar până la moment nu sunt satisfăcute;
- Scade indicatorul fluctuației personalului la companie, ca rezultat al întăririi loialității din partea ucenicilor;

- Oportunitatea de a selecta pe cei mai capabili candidați la ulterioară angajare;
- Angajatorul are șansa de a evita riscul angajării unui candidat nepotrivit din exterior;
- Minimizarea risipei financiare și de timp datorate căutării candidaților din exterior.

Avantajele învățământul dual pentru stat și autorități [6]:

➤ Din motiv că pe partea statului cade doar o parte a finanțării scade costul studiilor după modelul dual;

- Indicatorul șomajului esențial scade în grupul generațiilor tinere;
- Racordarea mai eficientă a cererii de pe piața muncii și oferta instituțiilor educaționale;
- Sporirea competitivității economiei;
- Minimizarea provocărilor sociale.

Beneficiile prezentate sunt relevante la toate ciclurile de studii atât la nivelul profesional tehnic, cât și la nivelul studiilor superioare.

IV. CONCLUZIE

Rezumând cele expuse mai sus, putem identifica următoarele concluzii:

➤ apariția și dezvoltarea formei duale de învățământ profesional ca mediu dual educațional și de producție a fost condiționată în mod obiectiv de un complex de premise sociale, economice și pedagogice;

➤ Strategia pentru Dezvoltare Durabilă 2030 include 17 obiective, printre care obiectivul 4 este subiectul articolului dat. Cert este că sarcinile stabilite a fi realizate până în 2030 au fost deplasate din cauza crizei epidemiologice;

➤ Modelul dual de studii fiind o soluție în realizarea unor sarcini stabilite în Agenda 2030. În Republica Moldova documentul ce include etapele respective în domeniul învățământului este "Educația 2030";

➤ În urma implementării modelului dual de studii atât în școli profesionale, cât și în instituții de studii superioare, beneficiază toate părțile implicate: candidatul, statul și agentul economic.

BIBLIOGRAFIE

1. Ignatova I.B., Pokrovskaya E.A. Dual training: development perspectives in Russia // *Obrazovanie i obshchestvo*. 2015. №6 (95). pag. 22–25.
2. Федотова Галина Анатольевна, Развитие дуальной формы профессионального образования (опыт ФРГ и России), Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Москва 2002.
3. <https://rumaenien.diplo.de/ro-ro/themen/wirtschaft/-/2099862>.
4. <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/sustainable-development-goals.html>;
5. <https://sdgs.un.org/goals/goal4>;
6. <https://ipt.dual.md/>;
7. <https://www.britannica.com/biography/Georg-Kerschensteiner>;
8. Raport PISA 2018 Republica Moldova.
9. Conceptul Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și al Programului de implementare.
10. The Sustainable Development Goals Report 2021.